

Examen VSBO TKL

2026

tijdvak 1
maandag 11 mei
07.30 - 10.00 uur

Mens en Maatschappij

Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

Noteer alle antwoorden in dit opgavenboekje.

Dit examen bestaat uit 40 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 40 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

- Omcirkel het goede antwoord (voorbeeld 1).
- Geef verbeteringen aan volgens voorbeeld 2 of 3.

- (1) A
 ⓑ
 C
 D
- (2) A
 ⓧ
 Ⓒ
 D
- (3) B A
 ⓧ
 ⓧ
 D

Mens en werk

Klantenservice medewerker bij Witgoed en huisfijn N.V.

Enrico is geslaagd! Hij heeft zijn VSBO TKL-diploma op zak. Een dag na de uitslag van het eerste tijdvak heeft hij zich kunnen inschrijven op de SBO-school van zijn keuze. Hij heeft nu bijna drie maanden vakantie en zal dus in augustus beginnen met zijn opleiding.

Enrico heeft gesolliciteerd voor de functie van Klantenservice medewerker bij het bedrijf Witgoed en huisfijn N.V. Het bedrijf verkoopt diverse huishoudelijke apparaten zoals wasmachines, (gas)fornuizen, koelkasten, televisies enz.

Enkele vereisten voor deze baan zijn:

- Een VSBO werk- en denkniveau.
- Werktijden tussen 10.00 en 18.00 (minimaal 4 uur per dag, minimaal 12 uur per week).
- Aanspreekpunt zijn voor klanten.
- Controleren en veranderen van klantgegevens in het computersysteem.

1p 1 *Maak de zin af door het juiste woord te omcirkelen.*

Enrico zal zich meer geestelijk / lichamelijk gaan inspannen voor het werk als klantenservice medewerker.

1p 2 Het economische nut was één van de voornaamste redenen voor Enrico om te solliciteren voor deze functie van klantenservice medewerker.
→ Geef een voorbeeld wat dit economische nut voor Enrico zal kunnen betekenen.

.....
.....

1p 3 Naast het economische nut zijn er nog meer redenen waarom Enrico zou kunnen solliciteren voor de functie van klantenservice medewerker.
→ Geef een niet-economisch reden waarom Enrico gesolliciteerd heeft naar de functie van klantenservice medewerker.

.....
.....

1p 4 Axel werkt ook met klanten, maar heeft de VSBO niet afgerond. Hij werkt op de afdeling waar klanten hun kapotte apparaten inleveren.
Axel verdient 10% minder dan Enrico per uur.
De reden voor het verschil van 10% minder in salaris heeft te maken met het feit dat Axel ...

- A alleen geestelijke inspanning moet verrichten.
- B een lagere opleiding heeft dan Enrico.
- C minder lichamelijke inspanning moet verrichten.
- D zijn werkzaamheden ook van huis uit kan doen.

1p 5 Axel werkt nu al zes maanden voor Witgoed en huisfijn N.V. en hij is het niet eens met het feit dat hij minder verdient dan Enrico. Hij heeft met zijn manager gesproken, maar vindt dat hij geen hulp krijgt.
→ Welke organisatie kan Axel benaderen om te bemiddelen in dit conflict?

.....

Maria ziekenhuis

Maikel is na zijn universitaire opleiding begonnen met zijn baan in het Maria ziekenhuis. In zijn vrije tijd praat hij met collega's en bestudeert hij boeken om zo kennis te maken met de normen en praktijken van het ziekenhuis. Voordat hij aan een operatie begint controleert hij of alle beschermingsmiddelen aanwezig zijn om zo infecties te voorkomen.

1p 6 Welke rol heeft Maikel in het ziekenhuis? Maikel is ...

- A chirurg.
- B doktersassistent.
- C operatiekamer-assistent.
- D verpleger.

1p 7 Maikel moet altijd beschermingsmiddelen gebruiken.

→ Noteer een voorbeeld van een beschermingsmiddel dat Maikel moet gebruiken om infecties te voorkomen.

.....

1p 8 *Omcirkel het juiste antwoord.*

Het gebruiken van beschermingsmiddelen valt onder de
arbeidsomstandigheden / arbeidsverhoudingen van het Maria ziekenhuis.

AI (= Artificial Intelligence) en outsourcing nemen het over!

Frederika van 58 jaar werkt aan de lopende band in een fabriek die rekenmachines maakt. Deze rekenmachines worden overal ter wereld gebruikt door leerlingen van middelbare scholen. De fabrikant merkt wel dat door de digitalisering in het onderwijs zijn product minder wordt gekocht. Hij heeft een plan om kosten te besparen. Door meer computers en robots te gebruiken zijn er minder werknemers nodig. Ook kan hij door outsourcing bepaalde kosten besparen. Outsourcing is het laten uitvoeren van werkzaamheden door andere bedrijven.

- 1p 9 De werkgever van Frederika zal om kosten te besparen meer computers en robots inzetten om werkzaamheden uit te voeren. Hoe wordt het proces van meer computers en robots inzetten om werkzaamheden uit te voeren genoemd?
- A automatisering
 - B industrialisering
 - C informatisering
 - D mechanisering

- 1p 10 Er bestaat een kans dat Frederika haar werk verliest.
→ Noteer een mogelijk gevolg dat dit kan hebben voor Frederika?

.....
.....

- 1p 11 Gezien haar leeftijd is het voor Frederika moeilijk om op dit moment een andere baan te vinden.
→ Noteer een andere groep, in een samenleving, die ook moeite zal hebben om aan een baan te komen.

.....

Airbnb toerisme en de economie

Airbnb richt zich op het verhuren van accommodaties aan reizigers over de hele wereld.

Via het platform kunnen mensen hun huizen, appartementen, privékamer of zelfs boomhutten aanbieden als accommodatie voor reizigers.

Airbnb is inmiddels uitgegroeid tot een van de grootste en meest populaire online marktplaatsen voor vakantiewoningen met meer dan 12 miljoen accommodaties.

Ook op onze eilanden kennen wij het concept Airbnb.

Een deel van de bevolking profiteert van de toename van de Airbnb toerist door hun huizen of appartementen beschikbaar te stellen.

De ligging van de huizen of appartementen is geen probleem voor de Airbnb toerist.

Dit heeft te maken met het feit dat de overheid zich bewust is dat alle plekken op het eiland bereikbaar moeten zijn.

- 1p 12 Ook op onze eilanden is het concept van Airbnb bekend.
→ Noteer één soort toerisme waar de toerist geen gebruik hoeft te maken van het concept van Airbnb.

.....

- 1p 13 De overheid weet dat een toerist in korte tijd zoveel als mogelijk is attracties van een bestemming wil zien. Bereikbaarheid is dus erg belangrijk.
Op welke manier kan de overheid ervoor zorgen dat de toeristische attracties beter bereikbaar zijn voor de toerist?
Door ...
A de infrastructuur te verbeteren.
B ervoor zorgen dat meer vliegtuigen landen.
C het aantal hotelkamers te vergroten.
D meer en meer Airbnb's te stimuleren.

- 1p 14 Het grote aantal toeristen heeft aan de ene kant voordelen voor de economie van de eilanden maar heeft aan de andere kant ook nadelen voor het natuurlijk milieu.
→ Geef één aspect van hoe massatoerisme nadelig kan zijn voor het natuurlijk milieu.

.....

.....

- 1p 15 Iemand die appartementen via Airbnb verhuurt aan toeristen heeft op een gegeven moment werknemers in dienst om de appartementen schoon te maken.
In welke sector worden er hierdoor arbeidsplaatsen gecreëerd?
- A In de primaire sector.
 - B In de secundaire sector.
 - C In de tertiaire sector.
 - D In de quataire sector.

Rechten en plichten

Rigoberto werkt sinds 2018 bij een advocatenkantoor. Sinds de coronacrisis in 2020 werkt een aantal collega's en ook Rigoberto gedeeltelijk van huis uit. Hierdoor moet de werkgever van Rigoberto ervoor zorgen dat hij zich aan de wet houdt. De wet stelt dat werknemers niet te lange uren mogen werken.

Over het algemeen zijn Rigoberto en zijn collega's best wel tevreden met hun primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden.

- 1p 16 Er zijn twee zaken waarover een werknemer en een werkgever **bijna altijd afspraken maken** die onder de primaire arbeidsvoorwaarden vallen.
→ Welke van de twee is een **plicht** van Rigoberto?

.....

- 1p 17 In de tekst staat dat de werkgever van Rigoberto ervoor moet zorgen dat zijn werknemers niet te lange werktijden moeten werken.
Dit is een van de wetten die de overheid heeft ontworpen om arbeiders te beschermen.
→ Noteer de naam van de wet waarmee de overheid arbeiders, zoals Rigoberto, beschermt.

Naam wet:

- 1p 18 Net als Rigoberto weten de andere collega's dat de 'wetgeving over gelijke behandeling' een onderdeel vormt van mensenrechten.
Dit betekent dat er geen verschil mag zijn in de ...
A arbeidsomstandigheden tussen autochtonen en allochtonen.
B arbeidsvoorwaarden tussen mannen en vrouwen.
C primaire arbeidsomstandigheden tussen mannen en vrouwen.
D primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden van werknemers.

- 1p 19 Hieronder staan twee stellingen over mensenrechten en het belang van Internationale mensenrechtenorganisaties.

Stelling 1:

De 'wetgeving over gelijke behandeling' heeft niets te maken met mensenrechten.

Stelling 2:

Internationale mensenrechtenorganisaties beschermen de mens tegen uitbuiting.

Welke stelling(en) is (zijn) juist?

- A Stelling 1 is juist – stelling 2 is onjuist
B Stelling 1 en 2 zijn beide juist
C Stelling 1 is onjuist – stelling 2 is juist
D Stelling 1 en 2 zijn beide onjuist

Rosheena maakt gebruik van haar actief kiesrecht

- 1p 20 Rosheena maakt gebruik van haar actief kiesrecht om een mogelijke regeringsvorming in haar land te beïnvloeden.

→ Noteer één manier van hoe Rosheena door gebruik te maken van haar actief kiesrecht een mogelijke regeringsvorming in haar land kan beïnvloeden.

.....

.....

- 1p 21 ***Maak de zin af.***

Ook in een dictatuur kunnen burgers kiesrecht hebben.
Het verschil tussen een dictatuur en een democratie is wel dat
parlementsverkiezingen in een democratie altijd ...

.....

- 1p 22 Welke andere vorm van kiesrecht kan Rosheena hebben in een democratie?

.....

Eindelijk een programma dat aandacht besteedt aan de zorgen van de gewone burger. Het is de eerste keer dat dit medium praat over het slechte publieke transport.

D'shay wil het programma 'The public opinion' *niet* missen. Dit programma is een wekelijkse praatshow waar aandacht besteed wordt aan maatschappelijke problemen. De presentator interviewt gewone burgers over onderwerpen die ze verbeterd willen zien. De onderwerpen variëren van het ontbreken van betaalbare huizen voor de kleine man, tot verhoging van de AOV. Het positieve van de praatshow is, dat het een discussie in de samenleving start. De politici krijgen op zo'n manier te horen wat de bevolking dwarszit.

- 1p **23** Welke van onderstaande media vallen onder de audiovisuele media?
- A** Boeken - video
 - B** Kranten – tijdschriften
 - C** Televisie – film
 - D** TikTok – smartphones

- 1p **24** De gewone burger krijgt de kans om zijn mening te geven in het programma 'The public opinion'.
- Noteer één functie die dit programma voor de samenleving vervult.

.....

- 1p 25 De praatshow 'The public opinion' laat *niet* alleen burgers praten en nadenken over maatschappelijke problemen maar ook politici.
→ Welke centrale **rol van de massamedia** herken je wanneer burgers in de media praten over maatschappelijke problemen?
-

Persvrijheid en de massamedia

NVJ Nederlandse Vereniging van Journalisten

Ieder jaar wordt op 3 mei de internationale Dag van de Persvrijheid gevierd.
Op deze dag herdenken ze wereldwijd vermoorde journalisten en vragen ze solidariteit voor collega's die gevangen zitten of hun werk *niet* in vrijheid kunnen uitoefenen.
In zulke landen is het levensgevaarlijk om als journalist de waarheid te publiceren.
De media kunnen in deze landen hun taak als waakhond van de democratie *niet* uitoefenen.

- 1p 26 De massamedia kunnen niet naar behoren functioneren wanneer journalisten niet vrij zijn om hun werk te doen.
→ Noteer een mogelijke reden waarom de media niet goed kunnen functioneren wanneer journalisten niet in alle vrijheid hun werk kunnen doen.
-
-

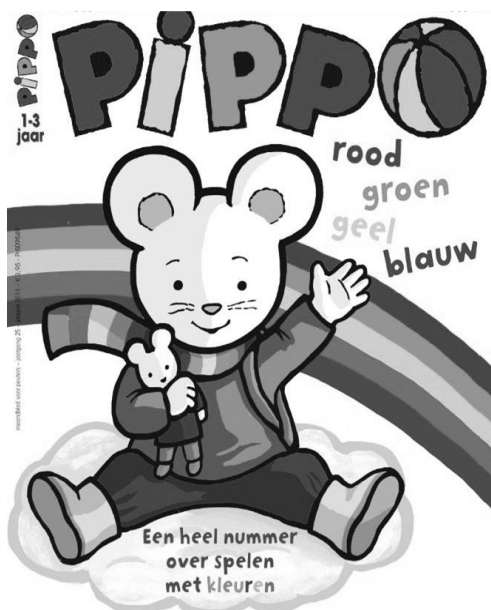
- 1p 27 Bij sommige media zijn de commerciële belangen duidelijker merkbaar dan de informatievoorziening aan het publiek.
→ Noteer één aspect waaraan je aan de inhoud en programmering van televisiemaatschappijen kunt zien dat commerciële belangen belangrijker zijn.

.....

.....

- 1p 28 In bovenstaande tekst wordt er gesproken over de waakhondfunctie van de massamedia.
Wat wordt verstaan onder de waakhondfunctie van de massamedia?
- A De media brengen waarden en normen over.
 - B De media controleren de overheid.
 - C De media promoten overheidsactiviteiten.
 - D De media zorgen voor cultuuroverdracht.

Tijdschriften

Tijdschrift 1

Tijdschrift 2

- 1p 29 Tijdschrift 1 is vooral bedoeld voor kinderen.
→ Noteer een kenmerk waaraan dit te zien is.

.....

- 1p 30 Het vakblad CHRO publiceert voornamelijk artikelen over leiderschap en organisatie. Dit vakblad richt zich voornamelijk op ...
- A jongeren
 - B kassières
 - C managers
 - D mannen
- 1p 31 Noteer **het verschil in taalgebruik** dat bestaat tussen een kinderblad (Tijdschrift 1) en een vakblad gericht op een bepaalde doelgroep (Tijdschrift 2).

.....

.....

Nieuws is niet altijd nieuws

Titel artikel 1: Vrouwen in Saudi-Arabië rijden auto's.

Titel artikel 2: Klimaatcrisis: nooit eerder zo'n extreem gevaarlijke orkaan zo vroeg in het jaar.

- 1p 32 Artikel 1 en artikel 2 zijn beiden in de kranten op Curaçao en Sint Maarten verschenen.
- Waarom is artikel 2 op de voorpagina geplaatst in de kranten op onze eilanden en artikel 1 niet?
- A Het gaat hierbij om een leuk artikel.
 - B Het gaat hierbij om slecht nieuws.
 - C Het gaat hierbij om nieuws dat dichtbij is.
 - D Het gaat hierbij om sensatienieuws.

Beïnvloedingstheorieën

Foko en Safe zijn twee organisaties die zich inzetten voor de LGBTQ+ gemeenschap: Foko op Curaçao en Safe op Sint Maarten. Ze zijn samen een campagne begonnen om zo het huwelijk gemakkelijker te maken tussen mensen van hetzelfde geslacht in hun gemeenschap, net als in Nederland. Ze streven naar gelijke rechten zoals die ook gelden tussen mensen van verschillend geslacht.

- 1p 33 Uit bron 1 blijkt dat Foko en Safe gebruikgemaakt hebben van een beïnvloedingstheorie om via de media hun gemeenschap te beïnvloeden. Welke theorie is dat?
- A de agendatheorie
 - B de injectienaaldtheorie
 - C de multi-step-flow theorie
 - D de theorie van selectieve perceptie

Regering

Een politieke cultuur of gewoonte op ons eiland is dat vaak twee of meer politieke partijen na veel onderhandelingen besluiten samen te werken om te kunnen regeren. Dit kabinet kan hierdoor minder stabiel worden. Politieke conflicten tussen de partijen kunnen soms tot de val van de regering leiden.

- 1p 34 Eén knelpunt van ons politiek systeem is dat het vrijwel onmogelijk is dat slechts één politieke partij de regering kan vormen. Dit betekent dat verschillende politieke partijen samen moeten gaan werken om een regering te vormen.

Hoe wordt dit proces genoemd?

- A bureaucratie
- B coalitievorming
- C diversiteit
- D solidariteit

- 1p 35 Geef aan waarom de kans klein is dat één partij na de verkiezing een regering zal kunnen vormen?

.....
.....

- 1p 36 Een regering of kabinet kan ten val komen.
→ Als het hele kabinet 'valt', of zijn ontslag neemt, spreekt men dan van een

.....

Verandering komt door inbreng en inzet

De raffinaderij op Curaçao is al een paar jaar dicht.
Er zijn plannen om deze raffinaderij weer in gebruik te nemen.
Veel mensen zijn blij met dit idee, omdat er dan meer
werkgelegenheid komt en de economie hiervan zal profiteren.
Er is ook een aantal mensen die tegen dit idee van heropening is.

- 1p 37 Edward wil niet dat de raffinaderij weer opengaat. Hij is samen met vrienden aan het protesteren.

→ Noteer een manier waarop Edward invloed kan hebben op de politieke besluitvorming zodat de raffinaderij dicht blijft.

.....

.....

.....

- 1p 38 Tijdens de protestactie van Edward is een parlementariër van de oppositie in gesprek gegaan met Edward en zijn vrienden om meer te weten over de reden van hun protest.
Waarom is de komst van de parlementariër goed voor de ideeën van Edward?
Parlementariërs kunnen ...
- A de controle uitvoeren op de werkzaamheden van de raffinaderij.
 - B met wetten komen waar de raffinaderij zich aan moet houden.
 - C niets doen dat tegen overheidsbeleid is.
 - D tegen de opening van de raffinaderij stemmen.

- 1p 39 Deze parlementariër maakt deel uit van de groep die geen ministers heeft.
Hij maakt deel uit van de oppositie.
→ Noem één politieke partij die op dit moment deel uitmaakt van de oppositie.
-

- 1p 40 Wat is de taak van een parlementariër in het proces van politieke besluitvorming?
- A De regering controleren.
 - B De regering vertegenwoordigen.
 - C De wetten ondertekenen.
 - D De wetten uitvoeren.